

קדש אחר, שהשני נתפס בקדושת הראשון, ואין הקדושה באה אליו מחמת עצמו.

עוד באותו ענין:

תני תנא קמיה דרבי אלעזר [אחד התנאים אמר מימרא זו לפני רבי אליעזר]: נאמר בתורה [ויקרא כז כז] **"ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמישיתו עליו"**,

ודרשינן: מדכתיב "בבהמה", ולא "ואם בבהמה טמאה", משמע, רק בהקדשות שהם כבהמה טמאה מוסיף חומש.

ובמה בהמה טמאה מיוחדת? שתחילתה הקדש, [לקמן יבואר], וכולה לשמים, [ואין לבעלים בה כלום, דסתם הקדש בהמה טמאה, לבדק הבית היא], ומועלין בה [לקמן יבואר],

אף כל שתחילתה הקדש וכולה לשמים מועלין בה.

הבין רבי אליעזר שכונת התנא לומר, שמי שיש בו גדרים אלו, יש בו דין מעילה,

ולכן אמר ליה רבי אלעזר לתנא: בשלמא "כולה לשמים", למעוטי קדשים קלים, כיון דאית להו לבעלים בגוייהו לית בהו מעילה.

אלא "תחילת הקדש" למעוטי מאי?

וכי תחילת הקדש הוא דאית ביה מעילה, אך סוף הקדש [כגון הקדש שני כדלעיל] לית ביה מעילה?!

דלמא לענין חומש קאמרת? וכרבי יהושע בן לוי, שאין מוסיפין חומש בהקדש שני.

אמר ליה, אין! הכי קאמינא. [אכן, זו היתה כונתו] (101).

אמר ליה רב אשי לרבינא, וכי בהמה טמאה בתחילת הקדש איתא, באמצע הקדש [כגון נה-א שהתפיסה תחת בהמה אחרת, ורוצה לפדותה] **ליתא?!** ומדוע דרשינן מינה שאין מוסיף חומש בהקדש שני?

אמר ליה, לפי שאינה בסוף הקדש. כלומר, אינה ראויה למזבת, ואי אפשר לשקעה בכנין בית המקדש. וילפינן אמצע הקדש, היינו הקדש שני, מסוף הקדש, כדלהלן.

אמר ליה רב אחא מדיפתא לרבינא: הרי באמצע הקדש מיהא איתא, שהרי יכול להתפיסה על בהמה אחרת, ואם כן לוסף נמי חומש?

אמר ליה: אמצע הקדש הרי הוא בסוף הקדש, מה סוף הקדש אינו מוסיף חומש אף אמצע הקדש אינו מוסיף חומש.

אמר ליה רב זוטרא בריה דרב מרי לרבינא: מאי חזית דמדמית ליה לסוף הקדש, נדמייה לתחילת הקדש?

אמר ליה: מסתברא לסוף הקדש הוה ליה לדמויי, שכן עדיף ללמוד נתפס, מנתפס.

ומקשינן: אדרבה, לתחילת הקדש הוה ליה לדמויי שכן עדיף ללמוד דבר שיש אחריו קדושה [כלומר, שאפשר לפדותו] מדבר

101. רש"י פירש שהברייתא עוסקת בענין חומש בלבד. וקרי לחומש "מעילה" כיון

פי שההקדש שוה יותר. כדלעיל. ולא אמרינן הואיל ושם לה דמים, ואינה שוה כמו שאמר, אין דבריו כלום. אלא ההקדש פדוי, וישלים את דמיו.

ומסיימת הברייתא: **על הקדש ראשון מוסף חומש, על הקדש שני אין מוסף חומש.**

והיינו כדברי רבי יהושע בן לוי.

מתניתין:

א. שיעור **האונאה** במקח שחייבים להחזיר הוא **ארבעה** מעות **כסף** לכל סלע, שבסלע יש עשרים וארבע מעות כסף, ואם הונה אותו בארבע מעות יותר, דהיינו שישית מסכום המקח, חייב להחזיר את ההונאה.

ב. **והטענה** — אם אדם תבע את חברו ממון, וחבירו הודה לו רק במקצת החיוב, בית דין אינם מחייבים את הנתבע בשבועת מודה במקצת, אלא אם כן הטענה היא לכל הפחות סכום של **שתי** מעות **כסף**, דהיינו שלישי דינר. כי אין שבועת דיינים על טענה הפחותה משתי מעות כסף⁽¹⁾.

שיש אחריו קדושה? מה שאין כן ב"סוף הקדש", אי אפשר עוד לפדותו, אלא להקריבן או לשקעו בבנין?

ומשנינן: דרשינן ליה מדכתיב "הטמאה", **כדאמר רבא, "העולה" עולה ראשונה**⁽¹⁰²⁾, **הכי נמי דרשינן: "הטמאה" טמאה ראשונה.** למעוטי הקדש שני שאין מוסיפין עליו חומש.

תניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי: האומר **"פרה זו תחת פרה של הקדש"**⁽¹⁰³⁾, **טלית זו תחת טלית של הקדש**, אף על פי שלא היו דמיהם שוים, **הקדשו פדוי.** דהקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה, מחולל. ומותר ליהנות ממנו, וחייב לשלם להקדש את ההפרש.

ומכל מקום, **יד הקדש על העליונה.** ואם היתה הפרה השניה שוה יותר, תפסה הקדושה את כולה. וכן, אם ההקדש שוה יותר — כופין אותו להשלים את הדמים החסרים.

וכן אם אמר **"פרה זו בחמש סלעים, תחת פרה של הקדש"**, או **"טלית זו בחמש סלעים תחת טלית של הקדש"**, **הקדשו פדוי.** אף על

ובפסחים [נח ב ד"ה העולה] כתב רש"י ביתר באור "מדלא כתיב וער עליה עולה, אלא העולה, הכי קאמר, וערך עליה מיד העולה החשובה האמורה תחילה לכל העולות. והיינו עולת תמיד דפרשת קרבנות. דקרבן תמיד כתיב ברישא.

103. ומדובר בקדשי בדיק הבית, אבל בקדשי מזבח אמרינן "והיה הוא ותמורתו יהיה קדש". תוספות.

1. הטעם מבואר בירושלמי [שבועות פרק ו],

שבמעילה שייך גם כן חומש. ולא באה הברייתא אלא למעוטי הקדש שני מחומש. ועיין ברשב"א ובריטב"א והרמב"ן שהביאו פירושים נוספים בסוגיא.

102. גבי סדר המערכה כתיב "וביער עליה הכהן עצים בבקר בבקר, וערך עליה העולה, והקטיר עליה חלבי השלמים", ודרשינן מדכתיב "העולה", "ה" יתירה, ללמדינו שתהא היא ראשונה שלא יהיה הקטר חלבים קודת לתמיד של שחר. רש"י.

פרוטה.

ג. והנהנה בשוה פרוטה מן ההקדש, מעל וחייב להביא קרבן מעילה.

ד. והמוצא אבידה שהיא שוה פרוטה חייב להכריז עליה ולהשיבה לבעלים, אבל פחות משוה פרוטה אינו חייב להכריז, שנאמר [דברים כב ג] "וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה", ודרשו חכמים: "אשר תאבד ממנו" — פרט לאבידה שאין בה שווה פרוטה שאינה קרויה אבידה.

ה. והגזול את הבירו בשיעור⁽³⁾ של שוה

וההודאה של הנתבע בחיוב צריכה להיות לכל הפחות על שוה פרוטה, שהיא אחת חלקי שלושים ושנים ממעה. כי אם מודה על פחות משוה פרוטה, אינו נחשב שהודה כלל⁽²⁾.

ג. המש פרוטות הן — בחמשה דברים נאמר שיעור פרוטה:

א. ההודאה במקצת שמודה הנתבע נחשבת הודאה במקצת רק אם הודה לפחות על שוה פרוטה, כמו שנתבאר כאן במשנה.

ב. והאשה מתקדשת לבעלה בכסף בשוה

שיעור האיסור, או שבגזול אין שיעור, אלא שעל פחות משוה פרוטה מוחל הנגזל.

וכתב המנחת חינוך, כי מדברי המגיד משנה [גניבה א ב] שהשוה פחות משוה פרוטה בגניבה לחצי שיעור באיסורים. משמע שהוא דין שיעור כמו גבי שאר איסורים, וכן משמע ברמב"ם [מלכים ט ט] שכתב: בן נח שגזל פחות משוה פרוטה חייב, ששיעורים — לישראל נאמרו ולא לבני נח. וכן משמע מלשון רש"י [ב"ק קה א ד"ה לא] שכתב כי חצי פרוטה אינו ממון.

ומקשה המנחת חינוך מהגמרא בסנהדרין [דף נז א, ודף נט א] שמבואר שם, כי פחות משוה פרוטה אינה גזילה משום שהנגזל מוחל, ולכן בבני נח שאינם מוחלים הרי זה גזל. ומביא שכן כתב החינוך [מצוה קל] שגזל פחות משוה פרוטה פטור להשיב מפני שבני ישראל הרחמנים מוחלים, ולפי זה אין שיעור לגזילה, ועובר על לאו גם בפחות משוה פרוטה, ונפטר רק מהשבה כיון שמוחלים.

המנחת חינוך מביא כמה חילוקים אם דין פרוטה הוא מחמת שיעור, או מחמת שלא מוחלים על שוה פרוטה. א. בגזול פחות משוה פרוטה מחרש שוטה וקטן שאינם בני מחילה. ב.

שנאמר בפרשת השומרים [שמות כב ו]: "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים", ואין אתה מוצא מטבע כסף מוזכר בתורה פחות ממעה כסף שהיא גרה, הלכך אין לך לחייב בפחות ממטבע זה, וכיון שנאמר "כסף או כלים" למדים שכסף דומה לכלים, מה כלים שנים [שמיעוט רבים שנים], אף כסף שנים [כמבואר בשבועות לט ב].

2. בגמרא שבועות [לט ב] נחלקו אמוראים בפירוש "הטענה שתי כסף", לדעת רב כפירת הטענה צריכה להיות בשווי שתי כסף, כלומר שהנתבע המודה במקצת הטענה כופר לכל הפחות בשתי מעות כסף, והמקצת שמודה בה אינה פחות מפרוטה. נמצא שלדעת רב התביעה היא לפחות שתי מעות כסף ופרוטה. ושמואל אמר, כי הטענה עצמה היא שתי כסף, כלומר שהתביעה היא לפחות שתי מעות כסף, וממנה מודה הנתבע לא פחות מפרוטה.

3. המנחת חינוך [קל ד] דן, האם שיעור פרוטה בגזילה הוא דין מהלכות שיעורים כמו בשאר איסורי תורה, שיש הלכה למשה מסיני מה

פרוטה (4) ונשבע לו לשקר שלא גזל, ואחר כך הודה שגזל – יוליכנו אחריו אפילו

למדוי(5), שאין לו כפרה עד ששייב את הגזילה לידי הנגזל עצמו ולא לשלוחו(6),

כתב: כי לדעת הרבה פוסקים יש איסור "בל יראה" גם בחצי שיעור. ובהגהות דגול מרבבה [על מגן אברהם תמב י'] דן האם חצי שיעור בחמץ אסור מן התורה או מדרבנן. והפרי מגדים [פתיחה כוללת להלכות פסח חלק א פרק א אות ה, וכן במשכבות זהב תמב ה] מביא בזה מחלוקת הפוסקים.

הפתחי תשובה [יו"ד פו ב] מביא את הפרי מגדים והצל"ח שמתפקים לענין בשר בחלב שאסורים בהנאה ובבישול, האם חצי שיעור אסור מן התורה.

הביאור הלכה [שמ א ד"ה על] דן לענין איסורי שבת, האם חצי שיעור נאסר מן התורה. ומביא רש"י [שבת עד א] שכתב כי אסור מן התורה.

הקהילות יעקב [פסחים סימן כא] מקשה על השאגת אריה [שסובר כי רק באיסורי אכילה נאסר חצי שיעור מן התורה], מדברי המגיד משנה שאוסר לענין גזילה. וכן קשה מדברי רש"י שאוסר באיסורי שבת.

הרשב"א [בבא קמא קה א ד"ה אף על פי] כתב: אף על פי שחיוב השבת גזילה הוי שיהיה פרוטה, מכל מקום אסור לגזול פחות משהיה פרוטה, דאף על גב דממונא ליכא, צערא מיהא איכא. כלומר אף על פי שאין חיוב ממון, מכל מקום אסור משום שגורם צער לנגזל. ומכך שלא אמר הרשב"א, כי אסור מטעם שחצי שיעור אסור מן התורה כיון שראוי להצטרף לשיעור שלם, משמע שחולק על המגיד משנה.

5. במשנה מבואר שרק אם נשבע חייב לטרוח וללכת אחריו עד מדי. וכתב הטור [סימן שסז] כי בגזל ולא נשבע, אמנם אינו חייב לטרוח וללכת אחריו, אבל מכל מקום חייב להודיע לבעלים כי הגזילה אצלו ושיבוא לקחת אותו.

אם הנגזל אומר במפורש שאינו מוחל. ג. אם הנגזל אינו יודע שגזלו ממנו ואינו יודע שעליו למחול. ד. אם גזל פחות משהיה פרוטה והתייקר, שאם הנגזל מחל כבר, פטור, ואם דין פרוטה הוא מדין שיעור, אם כן לאחר שהתייקר ונעשה שיהיה פרוטה חייב בהשבה. ה. אם גזל חצי פרוטה וחזר וגזל עוד חצי פרוטה, אם הפטור הוא משום מחילה, כבר נפטר על החצי הראשון, ואם הוא מדין שיעור, אם כן לאחר שהצטרף לפרוטה יש בו שיעור לחיוב השבה.

גם המחנה אפרים [גזילה סימן א] מוכיח מהגמרא בסנהדרין שגזל פחות משהיה פרוטה פטור מלהשיב משום מחילה, ולכן אם אמר הנגזל במפורש שאינו מוחל או אם הנגזל אינו יודע שגזלוהו, חייב להשיב.

4. הרמב"ם [גניבה א א] כתב: כל הגונב שיהיה פרוטה עובר על לא תעשה "לא תגנבו", וכן כתב לענין גזילה [גזילה א א]. ומוסיף הרמב"ם, שאסור לגנוב ולגזול כל שהוא. ומבאר המגיד משנה, כי הוא כמו חצי שיעור באיסורים, [שאנו סוברים כרבי יוחנן [ביומא עד א] שחצי שיעור אסור מן התורה משום שראוי להצטרף לשיעור שלם].

נחלקו הפוסקים האם דין חצי שיעור אסור מן התורה נאמר רק באיסורי אכילה, שהאוכל שני חצאי כזית בכדי אכילת פרס מצטרפים, או שנאמר גם בשאר איסורים.

השאגת אריה [סימן פא] סובר כי לענין "בל יראה" אין איסור בחצי כזית, כי הדין שחצי שיעור אסור, נאמר רק באיסורי אכילה ששייך בהם צירוף של כזי אכילת פרס, שאם יאכל עוד חצי כזית, חצי הכזית הראשון נחשב למפרע חלק מהאיסור.

הרעק"א [בגליון שו"ע או"ח סוף סימן תמד]

ואפילו הוא במדינה רחוקה. שנאמר [במדבר ה ז] "ונתן לאשר אשם לוי".

גמרא:

שנינו במשנה: האונאה ארבעה כסף וכו'.

ומקשינן: הרי כבר תנינא חדא זימנא שנינו פעם אחת דין זה לעיל [מט ב]: כי שיעור האונאה שחייבים להחזיר הוא ארבעה מעות כסף, מעשרים וארבעה כסף לסלע, דהיינו: שתות למקח! אחד משישית מסכום המקח!

ומדוע חזרה כאן המשנה על דין זה?

ומתריצין: כי הדין שנשנה במשנתינו: הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה, אצטריכא ליה הוצרכה המשנה לחדש, ואגב דין זה הביאה המשנה גם את הדין שנשנה לעיל, כי שיעור ההונאה שחייבים להחזיר

היא שישית מסכום המקח.

ופרכינן: הא נמי תנינא, דין זה [שהטענה שתי כסף וההודאה שווה פרוטה] גם כן נשנה כבר, ולא הוצרכה המשנה לחדשו, שהרי שנינו בשבועות [לח ב]: שבועת הדיינין — השבועה שהדיינים מחייבים בה את הנתבע, כשהוא מודה במקצת הטענה, אין הנתבע מתחייב בה אלא אם כן הטענה היא לפחות סכום של שתי מעות כסף, דהיינו שליש דינר. וההודאה של הנתבע היא לכל הפחות סכום של שוה פרוטה!

ומתריצין: סיפא של משנתנו אצטריכא ליה, הוצרכה המשנה לחדש, ואגב הדין שבסיפא הובאו הדינים שברישא.

דקתני בסיפא של משנתנו: המש פרוטות חן. שבחמשה דברים נאמר שיעור פרוטה, ואגב דין זה שהוצרכו לחדש⁽⁷⁾, הביאה המשנה את הדינים שברישא אף על פי

וכן פסק הרמ"א שסז א.

אבל התוס' יו"ט והסמ"ע והגר"א מדייקים מהרמב"ם שאינו צריך להודיעו, כי הרמב"ם [גזילה ז ט] מבאר, שאם גנב ונשבע חייב לרדוף אחרי הבעלים, לפי שנתייאשו לאחר שנשבע ואינם באים עוד לתובעו. משמע שאם לא נשבע יחכה עד שהבעלים יבואו לבד לתובעו ואינו צריך להודיע להם. אבל הש"ך לומד כי גם הרמב"ם סובר שצריך להודיע לנגזל.

המנחת חינוך [קל ו] מקשה, מדוע מי שגזל ולא נשבע אינו חייב לטרוח ולילך אחריו למדי, מדוע שונה מצוות השבה משאר מצוות עשה שחייב לטרוח בגופו בכל יכולתו ולהוציא ממונו עד חומש.

6. כמו ששנינו בבבא קמא [קג א]: לא יתן לא

לבנו ולא לשלוחו. וכתב הסמ"ע [שסז ה] כי דין זה הוא גם אם לא נשבע, שאינו מקיים דין השבה על ידי נתינה לבנו.

7. הדרכי דוד מקשה, שהרי כל החמשה דברים מפורשים במקומם, ומה החידוש כאן, וכי את מנין הדברים באה המשנה לאשמיענו? ודוחק לומר שהמשנה באה להשמיענו באבידה שחייב אף על פי שהזול.

ובר"ן כתב, שהמשנה באה להשמיענו כי יש רק חמשה דברים, למעט אונאה, כי המשנה סוברת שאין אונאה במקח של פרוטות, שאין בו סכום של מטבע כסף [כמו שיתבאר בהמשך הגמרא]. אבל הרא"ש כתב, שהמשנה שלנו יכולה לסבור שגם אונאה שיעורה בפרוטה.

שכבר נשנו במקומות אחרים.

שנינו במשנה: **המש פרוטות הן כו'**

במשנה הובאו רק חמשה דברים בהם נאמר שיעור פרוטה.

ומקשינן: **וליתני נמי**, שהמשנה תשנה גם כי אפילו אם **האונאה** היא בסכום של ששית מן המקח, אינו מחזיר אלא אם כן האונאה היא בשווי **פרוטה**, דהיינו שהמקח הוא לכלל הפחות סכום של שש פרוטות.

אמר רב כהנא: זאת אומרת מכך שהמשנה לא הביאה אופן זה, משמע כי **אין אונאה לפרוטות** — למקח של "פרוטות" שהם מטבעות של נחושת, אלא רק במקח של "איסר" שהוא מטבע של כסף⁽⁸⁾ [ששוויו שמונה פרוטות⁽⁹⁾], ולכך לא הוצרכו להביא במשנה שהאונאה צריכה להיות לפחות פרוטה, כיון שאין אונאה אלא על מקח שהוא לפחות איסר⁽¹⁰⁾.

ולוי אמר: יש אונאה גם לפרוטות — למקח בסכום של פרוטות נחושת.

ואם כן צריך לפרש כי דין אונאה נאמר רק באופן שהאונאה שוה לפחות פרוטה, ויש לכלול את אונאה בכלל הדברים שנאמר בהם שיעור פרוטה.

וכן תני [גרס] **לוי במתניתיה** [במשנתו] כי אונאה נכלל בכלל חמשת הדברים שנאמר בהם שיעור פרוטה:

וכך שנה במשנתו: **המש פרוטות הן** — בחמשה דברים אלו נאמר שיעור פרוטה:

א. **האונאה** שמחזיר [כשהיא ששית מן המקח] חייבת להיות לכלל הפחות שוה **פרוטה**.

ב. **וההודאה** במקצת המחייבת שבועת מודה במקצת, ההודאה צריכה להיות לכלל הפחות

ולפי זה שיעור האונאה היא פרוטה ושליש, דהיינו ששית האיסר ששוויו שמונה פרוטות.
ב. שיטת הראב"ד בשיטה מקובצת, והריצב"ש בשם הרא"ה ששיעור האונאה היא איסר.

ג. הרמב"ם [מכירה יב ד, הובא בר"ן ובהגהות הגר"א לרא"ש] כתב כל שהוא יותר מפרוטה יש אונאה וחייב להחזיר.

ד. הרא"ש מפרש אין אונאה פחות ממעה, שהוא מטבע הכסף הפחות ביותר.

ה. הראב"ד והריטב"א מביאים יש מפרשים המפרשים שאין אונאה לפרוטות לחומרא, דהיינו שאף בפחות מפרוטה חייב להחזיר אונאה. ומקשה הראב"ד כי מוכח מהגמרא לקמן [נו ב] שרב כהנא אמר לקולא שאין אונאה

8. כך פירש רש"י, וכתב הרא"ש כי מרש"י משמע שהאיסר היא המטבע הקטנה ביותר של כסף, ומקשה הרא"ש כי מעה היא המטבע הקטנה ביותר. ולכן מפרש הרא"ש, שבמעה יש אונאה, כי היא הפחותה מכל מטבעות הכסף.

9. עיין קידושין יב א

10. נחלקו הראשונים בשיעור המקח שיש בו דין אונאה.

א. רש"י מפרש כי אין אונאה בפחות מאיסר. ונחלקו הראשונים בכוונתו. הרא"ש והר"ן והריטב"א למדו ששיעור האונאה איסר, אבל הריצב"ש בשיטה מקובצת למד ששיעור המקח צריך להיות איסר. וכתבו הרש"ש והבית אהרן שכן מבואר ברש"י לקמן [נו ב ד"ה לפרוטות],

על סכום השה פרוטה.

ג. וקרושי אשה לבעלה על ידי כסף, צריכה להיות לפחות בפרוטה.

ד. וגזל, אם נשבע לשקר, ואחר כך הודה שגזל חייב קרבן שבועה ולהוליכו אחריו, אם היה גזל בפרוטה.

ה. וישיבת הדיינים שיושבים לדון ולכוף אדם שיש ראייה כי חייב לחבירו ומסרב לשלם, אפילו בפרוטה.

אם כן לגירסת לוי, המשנה הביאה את אונאה שדינה להחזיר רק אם היא יותר מפרוטה, כיון שלדעתו יש אונאה גם במקח של פרוטות הפחותות מאיסור, ולכן יש צורך לפרש שדין אונאה במקח נאמר רק אם האונאה עצמה היתה לפחות שוה פרוטה.

לגירסת לוי אחד מחמשת הדברים שנאמר בהם שיעור פרוטה הוא: ישיבת הדיינים.

ומקשינו: ותנא דידן והתנא שלנו מאי טעמא לא קתני מה הטעם שלא שנה את ישיבת הדיינים בכלל הדברים שנאמר בהם שיעור פרוטה.

ומתריצין: לדעת התנא של משנתנו כבר תנא ליה שנה את ישיבת הדיינים, שנכלל יחד עם גזל, כי כיון שיש גזל על שוה פרוטה, אם כן ממילא ממון הוא ודנים עליו בבית דין.

ומקשינו: עדיין המשנה היתה צריכה להביא את ישיבת הדיינים, שהרי המשנה פירטה גם אופנים הנכללים בגזל, ומי לא תני וכי לא שנה גזל וקתני ושנה גם אבידה הכלולה בגזל? שהרי אם יש גזל על שוה פרוטה, אם כן ממון הוא, וקיימת עליו חובת השבת אבידה.

אם כן כמו ששנה גזל ושנה גם אבידה הכלולה בגזל, כך היה צריך לשנות גם ישיבת הדיינים אף על פי שכלול בגזל.

ומתריצין: מה שהמשנה הביאה גם את גזל וגם את אבידה, אף על פי שאבידה כלולה בגזל, כי הנך אצטריכא ליה אלו הוצרכו להביא כדי לאשמיענו את החידושים שהגמרא כעת תפרט. מה שאין כן ישיבת הדיינים שאין בו חידוש לא הוצרך התנא להשמיענו.

גזל — נכתב להשמיענו כי הגזל מחבירו שוה פרוטה ונשבע לו לשקר שלא גזל, ואחר כך הודה — יוליכנו אחריו ואפילו למדי.

אבידה — נכתב להשמיענו כי המוצא אבידה שוה פרוטה חייב להכריז, ואף על גב דזל שהוזל משעת המציאה, ועכשיו אינו שוה פרוטה.

ולוי שלא גרס במשנתו אבידה, מאי טעמא לא תני כי השבת אבידה היא בפרוטה?

ומתריצין: כי כבר תנא ליה גזל ואם שייך גזל על שוה פרוטה, הרי זה ממון וחייב

לפרוטה.

פחות מפרוטה, ועל פחות משהו פרוטה אדם מוחל. ולפי זה אם האונאה עצמה היתה פרוטה, יש אונאה.

ו. רבינו יונתן בשיטה מקובצת מפרש, אין אונאה אם המקח היה פרוטה, ונמצאת האונאה

עליו בהשבת אבידה.

ומקשינן: **ומי לא קתני גזל וקתני ישיבת הדיינין** אף על פי שכלול בגזל? שהרי אם יש גזל על שוה פרוטה, ממילא ממון הוא, ודנים עליו בבית דין. ובכל זאת שנה את "ישיבת הדיינים" שבית דין דנים על שוה פרוטה, אם כן מדוע לא שנה גם את הדין שמכריזין על אבידה השוה פרוטה.

ומתריצין: לדעת לוי אין צורך לפרט את כל הדברים הכלולים בגזל, ומה שהמשנה הביאה את **ישיבת הדיינין** אף על פי שכלול בגזל, **אצטריכא ליה כדי לאפוקי מדרב קטינא**.

דאמר רב קטינא: בית דין נזקקין לדון ולחייב אדם אפילו לפחות משהו פרוטה.

לכך הוצרכה המשנה להביא את ישיבת הדיינים כדי להשמיענו שאין ישיבת הדיינים על פחות משהו פרוטה, אבל שאר דברים הכלולים בגזל, לא הוצרכו להביאם.

ותו מקשינן: ולוי, **מאי טעמא לא קתני הקדש**, שחייב במעילה אם מעל בהקדש שוה פרוטה? שהרי מעילה אינה כלולה באחד מחמשת הדברים [שנאמר בהם שיעור פרוטה] המובאים במשנתו.

ומתריצין: לדעת לוי, המשנה רק בחולין **קמיירי**, אבל **בקדשים לא קמיירי**, ולפיכך לא הביאה המשנה דין זה שמעילה בקדשים בפרוטה.

ומקשינן לתנא דידן: **אלא תנא דידן דקא מיירי בקדשים**, שהרי היא הביאה את מעילה — מדוע לא **נתני מעשר שדינו בפרוטה**, ואין פדיונו חל על פחות מפרוטה.

ומתריצין: תנא דידן סובר **כמאן דאמר: אין פודים מעשר עד שיהיה בו ארבע פרוטות**, כדי שיהיה **בחומשו פרוטה**, כי יש דין שצריך להוסיף חומש בפדיון מעשר, ורק אם יש במעשר סכום של ארבע פרוטות, אפשר להוסיף חומש השוה פרוטה בפדיונו.

יוצא שדין פדיון מעשר הוא ביותר מפרוטה ולכן לא הביאו תנא דידן יחד עם שאר דברים שדינם בפרוטה.

ומקשינן: כיון שתנא דידן סובר כי אין פודין מעשר אלא כשיש בחומשו פרוטה, וליתני שהתנא יביא כי דין תוספת חומש בפדיון **מעשר הוא בפרוטה**:

ומתריצין: לדעת תנא דידן, המשנה רק **בקרנא** בתשלומי הקרן **קא מיירי**, אבל **בחומש לא קא מיירי**.

גופא, שנינו לעיל: **אמר רב קטינא: בית דין נזקקין לדון ולחייב אדם אפילו לפחות משהו פרוטה.**

מתיב רבא: נאמר בתורה גבי המועל בהקדש בשוגג [ויקרא ה טז]: **"ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישתו יוסף עליו"** ודורשים את "ואת" **לרבות** מועל בהקדש פחות משהו פרוטה לחישובן שחייב בהשבתו גם אם הוא פחות משהו פרוטה⁽¹¹⁾.

11. האחרונים דנים האם מי שגזול הקדש נתמעט מחיוב גזילה כשאינו דין מעילה, כמו